

dombhát tetején, a szelvény déli szélénél feltárt, két női vázat tartalmazó temetkezés: a nyakban bronzfibula, a medencénél övkarika, a bokák felett 10 cm széles sávban mintegy ezer apró üveg- és borostyángyöngy került elő. Az egyik csecsemősírból galamb alakú bronzfibula és egy római edény látott napvilágot.

A feltárási terület K-i felén az 5. sz. *elejére* keltezhető szarmata település objektumai kerültek elő: méhkas alakú gabonásvermek, három kút és egy É-D irányú, négyötösztatú, mély árok. Ez valószínűleg a települést határolta; tőle Ny-ra ritkábban jelentkeztek a gödrök. A gödrök betöltésében sok korongolt, finoman megmunkált edénytöredék, ill. néhány északi típusú hombár töredéke volt.

A dombhát legmagasabb részén bukkantunk rá az 5-6. sz. *fordulójára* keltezhető gepida temető É-i szélének három sírjára. A temető legnagyobb része a szelvénytől D-re lévő, a nyomvonal által nem érintett szántó föld alatt húzódott. A sírokból sólyomfejes, öntött bronz fibulapár, duplasoros csontfésű és bronzcsipesz került elő.

A feltárási terület legmagasabb pontján, a domb É-i lejtőjén 18 É-D tájolású, keskeny sírfoltokból álló, két sorba rendezett sírcsoport rajzolódott ki. A leletanyag alapján a *kora avar kor végére* keltezhető kis temetőt teljes egészében fel tudtuk tární. A sírok nagy részét kirabolták, kevés leletanyagot tartalmaztak. Néhány sírba szerény mellékletekkel (vascsat, orsógomb) temették el a gyermek vagy fiatal korú elhunytat. Szerencsés módon a domb tetején két gazdag mellékletű férfitemetkezés bolygatatlan maradt: az egyik sírba az elhunytat ezüstveretes lemezes övével, vaskéssel temették el. Valószínűleg hozzá tartozott a sírgödör ÉNy-i sarkához csatlakozó, DK-ÉNy-i tájolású lótemetkezés is. A háts melllett 2 hurkos fülű, bordás talpú vaskengyel, zablá és vascsat volt, valamint a nyeregkápát díszítő csontfaragvány töredékei. A másik sírból aranygömbös fülbevaló, ezüstlemezes övveretek és szíjvégek, bizánci solidus, vaskés, valamint a lószerszámhoz tartozó ezüstözött aranylemezek, fonatmintás szíjvégek, préselt bronz- és aranylemezes rozetták, valamint egy csikózablá került elő. A temető utolsó, Ny-i sírjaiban gyermekek feküdtek; az egyik 12-14 év körüli fiú ruháját félgömbös arany lemezpitykék és szalagzáró lemezek díszítették.

Ezenkívül feltártunk egy tájolása és mellékletei (két bronz hajkarika, vaskés) alapján a *késő avar korra* keltezhető temetkezést is.

Munkatársak: Ligner Jácint és az ELTE Régészettudományi Intézet hallgatói.

RACZKY PÁL – ANDERS ALEXANDRA –
NAGY EMESE GYÖNGYVÉR – SEBŐK KATALIN

193. Hajdúnánás, Fürj-halom-járás 2.

(Hajdú-Bihar megye) Sza

A 2005. augusztus 29. és szeptember 6. között végzett leletmentésen az M3 autópálya 198+100 és 198+300 km-szelvényei között egy Kr. u. 3-4. századi szarmata település 27 objektumát tártuk fel (41/d lelőhely).

A felületen két nagyméretű, összesen 3254 m² alapterületű kutatószelvényt nyitottunk. A K-i szelvény déli részén főként kerek tárológödrök, északi részén nagyobb méretű, amorf gödrök, egy kút, valamint néhány sekély, íves árok mutatkozott. A Ny-i szelvényben átlósan 3 nagyobb, viszonylag mély, szabálytalan V átmeteszettű árok futott keresztül; ezek talán az egykori telep szélét jelölik. A település egy keskeny dombhát hosszán húzódik, valószínűleg kapcsolatban állt az ugyanazon dombhát DK-i, magasabb részein megtalált 41/a jelű lelőhely (Fürj-halom-járás) egykorú teleprezszletével.

SZABÓ GÁBOR – SEBŐK KATALIN

194. Hajdúnánás, Mácsi-dűlő

(Hajdú-Bihar megye) A

Az M3 autópálya Görbeháza és Nyíregyháza között épülő szakaszának egy U alakú, homokos talajú dombhátán terül el a 47. sz. lelőhely. Az autópálya az U két szárát vágta, így leletmentésünk során két szomszédos, É-D irányú dombháton nyitottunk egy-egy szelvényt A 9415 m²-nyi lehumuszolt felületen 67 objektumot tártunk fel, amelyekhez 403 stratigráfiai egységet rendeltünk.

A dombvonulat erősen lejtős K-i oldalán egy 4-5. századi település néhány tárológödre, a magasabb részekben pedig egy 8-9. századi avar falu telepobjektumai kerültek elő. Az avar falunak – egy 4 m átmérőjű, a település K-i szélén ásott kút kivételével – kizárólag épületeit és tüzelőhelyeit találtuk meg.

Az avar településnek 27 ÉNy-DK tájolású, félig földbe mélyített épületét tártuk fel. Az épületek szerkezeti- leg viszonylag egységes képet mutattak, ám méretük jócskán eltért: a legkisebb 2,5×2,5 m alapterületű, míg a legnagyobbak oldalhossza a 4,5-5 m-t is elérte. A házak felépítménye minden esetben vaskos, sűrű cölöpsorokon nyugodott. A sárga, homokos vagy sötétebb, humuszos földdel körüldöngölt oszlopok a kisebb épületeknél a sarkokban és az oldalfalak harmadainál, a nagyobbaknál egymástól 40-60 cm-es távolságban helyezkedtek el. Tagolt, lépcsős bejáratot csupán a legnagyobb épületnél figyelhettünk meg, de valószínű, hogy szinte minden ház hasonló irányba, D-DK felé nyílt. A padló általában sima, lejárt, döngölt vagy tapasztott volt. Minden épületben legalább egy tüzelőhely is előkerült. A házak nagyobb része két tűzhelyet tartalmazott, melyek közül az egyik legtöbbször a ház ÉK-i vagy DNy-i sarkába tapasztott, néha a falhoz kívülről csatlakozó, befelé nyíló, kövekkel kirakott falú vagy aljú, kis kemence, a másik a padlóba ásott, sekély, esetleg szintén kövekkel kirakott tüzelőgödör, vagy csupán kerekded tűznyom a padlón. A házak között két külső kemencét is feltártunk.

Az épületek zöme a nagyobbik, K-i dombon volt található; a Ny-in a 27-ből csak 3 épület nyomait tártuk fel. A település házai egymáshoz többnyire jól igazodtak, bár az egy helyen megfigyelt metszés arra utal, hogy az épületeknek legalább két periódusa különíthető el.